

י באב תשפ"ב
7 באוגוסט 2022

לכבוד :

מנהל/ות בתי הספר העליסודיים השש-שנתיים ומנהל/ות החטיבות העליונות,
המורים/ות לעברית : הבנה, הבעה ולשון בחטיבות העליונות

חוזר המפמ"ר להוראת העברית לשנה"ל תשפ"ג עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים ולתושבים חוזרים

חוזר זה מיועד לנבחנים אינטרניים, לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה בבחינת הבגרות בעברית הזכאים להיבחן בשאלונים לעולים חדשים ולתושבים חוזרים, על-פי [הגדרות](#) משרד החינוך. החוזר כולל את מפרט התכנים לבחינות הבגרות בהבנה, הבעה ולשון עברית לתלמידים עולים ולתושבים חוזרים, כפי שנגזרו מתוכנית הלימודים. בפניות הנוגעות לזכויות של תלמידים אלה או להקצאת שעות הוראה יש לפנות [לאגף לקליטת תלמידים עולים](#).

לפרטים בנוגע לתוכנית הלימודים, להדרכה ולהשתלמויות נא לפנות לד"ר נורית גנץ, מדריכה ארצית להוראת עברית לעולים חדשים מטעם הפיקוח על הוראת העברית
dnganz@bezeqint.net

תוכן החוזר

1. הוראת עברית לעולים חדשים ולתושבים חוזרים בחטיבה העליונה 3
2. המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבות העליונות 4
3. הוראה והערכה בית-ספרית בתוכנית 30% (סמל דיווח 11273) 4
4. מפרט התכנים לשאלוני הבגרות החיצוניים 10
- 4.1 שאלון 30% לנבחנים אקסטרניים, לנבחני משנה ולמשפרי ציון (סמל 11272) 10
- 4.2 שאלון 70% לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמות א-ב (סמל 11284) 11
- 4.3 שאלון 70% לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמה ג (סמל 11274) 18
5. המרת שאלונים מ"העולם הישן" (טרום רפורמה) 21
6. מועדי ההיבחנות והדיווח על-פי השאלונים לעולים חדשים וסמלי הדיווח 21
- ביבליוגרפיה מומלצת למורים 22

בברכת שנת לימודים מוצלחת ובבריאות,

תומר בוזמן

המפמ"ר על הוראת הלשון העברית
tommerbu@education.gov.il

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

העתיקים

ד"ר מירי שליסל, יושבת ראש המזכירות הפדגוגית
מר יובל אוליבסטון, סגן יושבת ראש המזכירות הפדגוגית ומנהל אגף א לפיתוח פדגוגי
ד"ר ציונה לוי, מנהלת אגף א שפות, המזכירות הפדגוגית
מנהלי המחוזות
גב' דסי בארי, מנהלת האגף לחינוך על יסודי, המנהל הפדגוגי
מר דויד גל, מנהל אגף בכיר בחינוך
מדריכות עברית, הפיקוח על הוראת העברית

קישורים חשובים למורה

כאן	המרחב הפדגוגי למורים לעברית לעולים חדשים
כאן	משולחן המפמ"ר (חוזרים, הודעות, רשימת המדריכות)
כאן	תוכנית הלימודים בעברית לעולים חדשים
כאן	אתר דמות הבוגר

1. הוראת עברית לעולים חדשים ולתושבים חוזרים בחטיבה העליונה

התלמידים העולים מצויים בתהליך של השתלבות חברתית ותרבותית בארץ¹. השליטה בשפה העברית חיונית לבנייה של דימוי עצמי חיובי ולהצלחה מקצועית בהמשך דרכם. בעבור העולים העברית כשפה שנייה נלמדת בסביבה הטבעית שבה היא משמשת ובמסגרת הלימודית, ורכישתה מיועדת להשגתן של מטרות חברתיות ואקדמיות.

ממחקרים שנעשו בישראל בעקבות גלי העלייה הגדולים של שנות התשעים (לוי, שוהמי וספולסקי, 2003), אפשר ללמוד שרכישת השפה נמשכת בין חמש לאחת עשרה שנים, וכי השליטה בה חיונית להצלחה במקצועות אחרים, כגון מתמטיקה. נוסף על כך, הרוכשים שפה שנייה אינם שולטים בהיבטי הפרגמטיים והרטוריים בהקשרים חברתיים-תרבותיים של שפת היעד, ומתקשים לפענח מבעים עקיפים, כגון הומור ואירוניה. אי לכך, נדרש תיווך מתוכנן ומדורג בשיח בעל־פה ובכתב נוסף על חשיפה לשפה ועל מעורבות חברתית באוכלוסיית דובריה. נראה אפוא כי התלמידים העולים זקוקים הן לעזרה ולתמיכה בתהליך רכישתה של העברית והן לפרק זמן ארוך עד כמה שאפשר לשם כך.

פריסת התכנים בחטיבה העליונה מבוססת על ההנחות ששפה נרכשת באופן ספירלי, והרוכשים את העברית כשפה שנייה אינם נמצאים באותו שלב שכן משך זמן שהייתם בארץ שונה. לכך נוספת גם השונות בין התלמידים העולים מבחינה אישית, חברתית, לימודית, תרבותית ולשונית.

בתוכנית 30% יוערכו העולים בעיקר באופנות הדבורה על־פי עולמות השיח המופיעים בתוכנית הלימודים עברית כשפה שנייה (תשס"ט). אופנות זאת מחייבת את הטמעת הכשירות התקשורתית בשפה ומצריכה הבנה של מאפייני הסוגות השונות, הכפופים למטרותיהן. בתוך כך הלמידה וההערכה יתמקדו גם באופנויות האחרות: האזנה, הבעה בכתב והבנת הנקרא; אלו, כמו גם הנושאים הדקדוקיים, ישמשו מנוף לפיתוח ההבעה בעל־פה וליכולת ליצירת תקשורת יעילה בכיתה ובחברה. ההערכה בתוכנית תוכנית 70% תכלול הבנת הנקרא, הבעה בכתב בדגש על כתיבה ממזגת, וכן ידע דקדוקי בדגש על מאפייניו הפונקציונליים המשרתים את השליטה בשפה, את ההבנה ואת ההבעה.

עקב הספירליות המאפיינת רכישת שפה בכלל ואת תחום הדעת עברית בפרט תהיה חפיפה בין תכנים בתוכנית 30% לתכנים בתוכנית 70%. ההבחנה תתבטא באורך הטקסטים לקריאה ובמורכבותם בתחום הבנת הנקרא ובמורכבות תהליכי הכתיבה והיקפיה בתחום ההבעה בכתב. (חשוב שהטקסטים הניתנים לתלמידים העולים החדשים יהיו מעובדים ומותאמים לרמתם מבחינה טקסטואלית ודידקטית, לפיכך לא נכון יהיה להשתמש בטקסטים המיועדים לדוברי עברית שפת אם בשכבות גיל צעירות יותר).

ציון הבגרות במקצוע עברית ישוקלל מציון ההערכה הבית־ספרית (30% מהציון הסופי) ומהציון הסופי על השאלון החיצוני (70% מהציון הסופי, על פי החישוב: 21% ציון שנתי + 49% ציון שאלון הבחינה).

¹ גם אלה המוגדרים **תושבים חוזרים** עוברים תהליך מורכב של הסתגלות.

2. המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבות העליונות

- שיפור הכשירות האוריינית הדבורה והכתובה בשפה העברית על־פי תוכנית הלימודים בעברית כשפה שנייה ובהתאמה ליעדי משרד החינוך כדי לאפשר לילדים שעברית אינה שפת אמם שימוש מושכל בשפה בעל־פה ובכתב במגוון רחב של סוגי לשון ובהקשרים חברתיים שונים
- פיתוח מודעות לשונית ויכולת הבנה והפקה של טקסטים בהקשרים משמעותיים שונים
- טיפוח הכשירות הלשונית של התלמידים – הרחבת אוצר המילים, שכלול ההבעה בכתב ובעל־פה וההבנה של טקסטים; שימוש תקין בלשון – בהגייה, בכתב, במשמעות, בנטייה, בתצורה ובתחביר; גיוון וגמישות משלבית והתאמת הלשון לנסיבות
- פיתוח מיומנויות של הבעה בעל־פה (דיבור מתוכנן)
- שילוב התקשוב, לרבות הכלים הדיגיטליים, בהוראת העברית כשפה שנייה
- גיוון בדרכי הערכה חלופיות והטמעת התלקיט בתהליך ההוראה-למידה
- שיפור עמדות התלמידים כלפי השפה והתרבות העברית

3. הוראה והערכה בית־ספרית בתוכנית 30% (סמל דיווח 11273)

התלקיט ככלי לקידום ההבעה בכתב ובעל־פה

התלקיט כולל ראיות למהלכי הלמידה ולביצועי ההבנה של הלומדים בחומר הנלמד. בתחום הדעת עברית התלקיט הוא ממהות המקצוע: תהליכי קריאה, כתיבה, בקרה ושכתוב. בתלקיט מוצגות עדויות לתהליך שהתלמיד עובר במהלך הלמידה: הטקסטים שהתלמיד קורא והמשמשים לו תשתיות לכתיבה, הטיוטות שהתלמיד כותב, המשוב שהתלמיד מקבל מעמיתיו וממוריו, השכתוב שנעשה בעקבות המשוב שהתקבל וכמובן, התוצר הסופי.

חשוב לציין שיש דרכים שונות לקדם את ההבעה: הערכה של רכיבים מסוימים בכתיבה או הערכת התוצר כולו, משוב עמיתים, פעילות כיתתית להערכת תוצרים וליצירת תבחיני הערכה, משוב ובקרה עצמית של התלמיד וכדומה. על כן, אין הכרח שמורה יבדוק ויעריך כל שלב ושלב בתהליך העבודה. עם זאת מומלץ כי החומרים שהמורה בוחר להערכה, יוערכו במהלך כל השנה ולא יתרכזו בהערכה אחת מסכמת של התלקיט כולו. המלצות לארגון התלקיט, לתכנון מהלכי כתיבה ולהערכת תוצרי כתיבה יינתנו בהדרכה ובהשתלמויות.

במהלך העלייה (הערכה על ההערכה) שמקיים המנהל הפדגוגי ייתכן כי יתבקשו המורים להציג את התלקיטים המתעדים את תהליך העבודה על שני תוצרי הבעה בעל־פה כמפורט בהמשך.

הבנת הנקרא בתוכנית 30%

במהלך שיעורי עברית יש לחשוף את התלמיד למגוון רחב של טקסטים בסוגות שונות: **מידעיים, טיעוניים ושימושיים** (הנחיות והוראות, טקסט מדריך ומפעיל). על הטקסטים להיות בנושאים שונים ובהיקפים שונים. כמו כן יש לשלב טקסטים חזותיים, לרבות **טקסטים זעירים**, כגון דבקות, מודעות ופרסומות.

העבודה על טקסטים תתמקד בפיתוח מיומנויות אורייניות בהבנת הנקרא ושאלות שאלות בממדי ההבנה שלהלן:

● איתור מידע

- איתור פרטי המידע הגלויים המרכזיים והנלווים בטקסטים (לרבות עמדות מפורשות)
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

• **הבנה (פרשנות והיסק)**

- הבנת משמעות נרמזת, מובלעת או מטפורית בטקסט
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת נושא הטקסט
- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
- הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
- הבנת אזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות
- יצירת הכללות ופירוט
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

• **הערכה ביקורתית ושיקוף (רפלקציה)**

הערכה ביקורתית של תוכן הטקסט

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות) באמצעות ידע עולם של הקוראים
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- שימוש בראיות תומכות מן הטקסט ועימותן עם מקורות מידע אחרים שמחוץ לטקסט/ים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים

הערכה ביקורתית של לשון הטקסט ומבנהו (הבנה מטה-טקסטואלית)

- בחינה אובייקטיבית של איכות הטקסט והתאמתו לנסיבות התקשורת
- בחינת **מידת התאמתם** של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות **למטרת הכתיבה**
- בחינת **מידת השפעתם** של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות **על הקוראים**
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים ותורמתם לכתיבה, להעברת המסר ולחזוק טענת הכותב
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)
- הבנת העיקרון המארגן של הטקסט (מבנה לוגירטורי)
- הערכה מנומקת על מבנה הטקסט

הערות:

- הוראת הבנת הנקרא משותפת ל-30% ל-70%. אשר על כן מומלץ לבנות תוכנית ספירלית רב שנתית (י-י"א/י"ב).
- לעיסוק שיטתי בטקסטים מנקודות ראות שונות בהבנת הנקרא, לרבות התמקדות באוצר מילים, יש חשיבות רבה ברכישת שפה. על כן יש להקפיד על קריאה של לפחות טקסט אחד בשבוע (בכיתה או בבית, בעבודה משותפת או בעבודה עצמית) וכ-20 טקסטים בשנה. חשוב שהטקסטים יהיו בהיקפים שונים ובסוגות השונות, מודפסים ומקוונים.

הבעה בכתב בתוכנית 30%

הוראת תחום ההבעה בכתב היא ספירלית. נושאים רבים חוזרים ונלמדים ברמות שונות של העמקה ושל מורכבות בהתאם לשכבת הגיל ולרמת בקיאותו בשפה העברית של התלמיד העולה החדש. על כן חשוב שהמטלות תהיינה מדורגות ומותאמות. על הכתיבה להיות תהליכית ומלווה בתהליכי ויסות², משוב, טיוט ובקרה.

בנסיבות טבעיות הכתיבה נעשית בדרך כלל מתוך מניע כלשהו. לכן רצוי להקדים לכתיבה פעילות שתיצור הניעה (מוטיבציה) אצל הכותבים ותייצר סיטואציה רלוונטית לכתיבה. על הכתיבה להיות לנמען אמיתי (שאינו רק המורה הבודק את הכתיבה) ולמטרה אותנטית הנוגעת לעולמו של התלמיד. כדאי להימנע מהוראת כתיבה באמצעות תבניות קבועות ומהערכה המתמקדת בתקינות הלשונית ובניסוח בלבד או בעיקר.

הבעה בכתב בתוכנית 30% לתלמידים שהעברית אינה שפת האם שלהם כוללת כתיבה בסוגות שונות ולמטרות שונות, כתיבה בזיקה לטקסט/ים או שאינה בזיקה לטקסט/ים, כגון **הבעת עמדה והנמקה**; **מכתב** לנמענים שונים בנסיבות אותנטיות כגון כתיבת מכתב תודה, מכתב תלונה, **נייר עמדה**, **המלצה** על סרט, ספר או סדרה. בשלב זה יילמדו גם עקרונות הסיכום של טקסט אחד או יותר. יש לתרגל עם התלמיד כתיבה בהיקפים שונים החל בכתיבת תשובה לשאלה ועד כתיבה רחבת היקף וכן מהלכי כתיבה קצרי טווח לצד מהלכים ארוכי טווח.

פירוט ממדי ההערכה להבעה בכתב

רכיבים גנריים להערכת כתיבה :	• תוכן ומבנה
- ציר רעיוני : לטקסט ציר רעיוני ברור הכולל כמה רעיונות (בהתאם להיקף הכתיבה) המוצגים ביחידות מפותחות ומובחנות המקשורות באופן ברור וקוהרנטי - פתיחה וסיום : כתיבת פתיחה וסיום ההולמים את סוג הכתיבה - מודעות לנמען : הטקסט מכיל את המידע הדרוש לנמען כדי להבין במה דברים אמורים, לדוגמה : הגדרת מושגים רלוונטיים, מילוי פערי מידע וכדומה - רלוונטיות : הימנעות ממידע עודף וממידע שאינו רלוונטי - קישוריות : שימוש הולם באמצעי קישור מגוונים : מילות קישור, מאזכרים וכדומה - ארגון הטקסט : הטקסט מאורגן כראוי מבחינה גרפית. <u>בטקסט מודפס</u> : חלוקה לפסקות, מעברים משורה לשורה, גודל גופן אחיד, הדגשות, רווח אחיד בין השורות, העדר רווח לפני סימני פיסוק וכדומה. <u>בטקסט שאינו מודפס</u> יש להקפיד בעיקר על החלוקה לפסקות והמעבר משורה לשורה.	
בהערכת כתיבה ממוזגת יש להעריך גם את הרכיבים האלה :	
- השמטה : הפחתת מידע שאינו חיוני למטרת המיזוג - הכללה : ניסוח מכליל של מידע משותף מהטקסטים השונים והימנעות מחזרה על אותם רעיונות מפי כותבים שונים - הבניה : ארגון מחדש של הטקסט על-פי מטרות המיזוג - העתקה גורפת : הימנעות מהעתקה גורפת של חלקים גדולים ממקורות המידע השונים - דרכי מסירה : שימוש מתאים והולם בדרכי מסירה שונות : דיבור ישיר, דיבור עקיף והסגרים - פועלי הבעה/אמירה : שימוש מותאם ומדויק בפועלי הבעה/אמירה	

² ויסות הכתיבה הוא התהליך שבו הכותב מנהל את מחשבותיו, את רגשותיו ואת מעשיו כדי להגיע למטרות הכתיבה : שיפור יכולותיו ושיפור הטקסט הכתוב. מתוך ליכטינגר, ע' (2008). **האתגר שבהבעה : תהליכי ויסות ואסטרטגיות בכתיבה**. תל אביב : מכון מופ"ת.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

כתיבה בזיקה למקורות מידע:	
- בכתיבת מאמר טיעון הנשענת על מקורות מידע (הנשענת על מאמרים וטקסטים שונים) יש להקפיד על הבאת הדברים בשם אומרים תוך שימוש בדרכי המסירה השונות (אין חובת כתיבה עלפי נורמות כתיבה אקדמיות). - בכתיבה ממוזגת למטרת סקירה תיאורטית (בחיבה העליונה) יש לאזכר את מקורות המידע על פי נורמות הכתיבה האקדמית.	
- תחביר: משפטים שלמים הבנויים כהלכה, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור - מורפולוגיה: שימוש תקין בצורות הנטייה (כגון שימוש תקין באותיות אית"ן, שימוש תקין בנטיית מילות היחס, הבחנה בין נטיית היחיד לנטיית הרבים) - פיסוק: שימוש נכון והולם בסימני הפיסוק - כתיב: העדר שגיאות כתיב (לנבחנים ברמות ב רג אין להפחית נקודות במבחן בגין שגיאות כתיב) - משלב: שימוש במשלב לשוני אחיד לאורך הטקסט המתאים לנסיבות השיח. - אוצר מילים: עושר לשוני ודיוק במשמעות	• לשון ומבע

מומלץ לשלב בתהליך הלמידה עקרונות של למידה מתוך עניין ולאפשר לתלמיד לבחור את נושא הכתיבה של לפחות אחד מהחיבורים.

הבעה בעל־פה בתוכנית 30%

תחום ההבעה בעל־פה הוא חלק מתוכנית הלימודים של המקצוע עברית כשפה שנייה. ומטרתו הפדגוגית היא לפתח כישורי תקשורת ולהביא לתלמידים שעברית אינה שפת אמם לכדי שימוש מושכל בעל־פה במגוון רחב של סוגי לשון, למטרות שונות ובהקשרים חברתיים מגוונים. יש לכלול את ההבעה בעל־פה במערך ההוראה וללמדו באופן שיטתי בהיקף של כ-40% מסך שעות ההוראה בתוכנית זו.

הוראת ההבעה בעל־פה תתמקד בשלוש סוגות מרכזיות: **ריאיון** – שיחה של שאלות ותשובות; **שיח מתוכנן** מחיי היומיום, חיי החברה או נושאים אישיים, דיון, פתרון בעיות או דילמות באמצעות עבודה בקבוצות, משחק תפקידים וכדומה; **הרצאת דברים (פרזנטציה)** בנושאים מתחומים שונים בעלי ערך תרבותי או אישי, כגון חוויות העלייה וההיקלטות בארץ, אקטואליה ומעורבות חברתית.

במהלך שיעורי העברית חשוב לייצר הזדמנויות לאינטראקציה הכוללת האזנה ודיבור לשם פיתוח היכולת התקשורתית ופיתוח מודעות לכללי הדיבור תוך הכרת הקודים החברתיים-התרבותיים ונורמות ההתנהגות הנהוגות בדיבור בציבור. חשוב לתרגל פענוח תכנים בהאזנה לקטעי אודיו, קטעי קריאה, צפייה בתשדירים וכדומה. אורך הקטעים ורמתם יותאמו לרמת התלמידים ולתחומי העניין שלהם.

ההערכה הבית־ספרית תכלול השתתפות בשיחה או בדיון מתוכנן, פרזנטציה של נושא לימודי והדמיה של אירועים תקשורתיים. כל אלו יתועדו בתלקיט ויכללו תהליכי הוראה ובקרה: מחוונים ומשובים.

בתלקיט יוצגו **שני** תוצרים מתחום ההבעה בעל־פה הכוללים עדויות לתהליך ההוראה ולקידום התלמיד

- ✓ נימוקים לבחירת נושא
- ✓ תהליכי מיזוג ממקורות המידע בנושא הנבחר
- ✓ ראשי הפרקים (לפרזנטציה) /שאלות (לריאיון)
- ✓ תוצר סופי – פרזנטציה / ריאיון
- ✓ משוב עמיתים ו/או משוב המורה
- ✓ רפלקציה אישית על התהליך
- ✓ אביזרים נלווים: מצגת, תמונות, שאלות לריאיון וכדומה

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

צוותי ההוראה יכולו לבחור בהתאם לשיקוליהם משימות מתאימות נוספות/אחרות המפתחות את ההבעה בעליפה של תלמידיהם וכוללות תהליכי הוראה, תוצר סופי ורפלקציה.

בתי ספר המעוניינים לפתח מיזם בית-ספרי המלווה בתהליכי קריאה, כתיבה והבעה בעליפה יתאמו זאת עם מדריכת הפיקוח על הוראת העברית.

פרקי הלשון בתוכנית 30%

ברכישת שפת אם הילד רוכש חוקי לשון בצורה טבעית ללא הוראה מפורשת. לעומת זאת העולים החדשים, גם אם הם נמצאים בחברה דוברת עברית, זקוקים להוראה מפורשת של הדקדוק שתהיה יעילה ואפקטיבית. על התלמיד להכיר מונחים לשוניים כגון: נושא, נשוא, שם עצם, שורש, בניין ודומיהם אך הוא לא יידרש להגדירם.

חלקי הדיבר

שם העצם

- מינו של שם העצם: זכר, נקבה
- שמות ללא צורת יחיד, כגון: שמיים, מים
- צורני ריבוי השם **סִים** / **סִז** לזכר ולנקבה, כגון: ילד – ילדים, ילדה – ילדות
- צורות ריבוי החורגות מהמערכת, כגון: שולחן – שולחנות, ביצה – ביצים
- צורות הזוגי, כגון: עיניים, שפתיים, מכנסיים, מספריים
- מילים שכיחות בזכר או בנקבה שאין להן סממן חיצוני של המין, כגון: דרך, רוח, חצר, אבן, ארץ, עיר, לילה
- נטיית השייכות של שם העצם ביחיד
- המרת כינוי חבור לפרוד ולהפך
- נטיית השייכות של שם העצם ברבים, המרת כינוי חבור לפרוד ולהפך
- יידוע השם: ה"א היידוע, כינוי שייכות, שם פרטי
- מילות היחס + תווית יידוע: בבית לעומת מהבית

שם התואר

- התאמת שם התואר לשם העצם במין, במספר וביידוע. תיזדרש תקינות לשונית ברמת הצירוף וברמת המשפט.

הפועל

- זיהוי הפועל במשפט ובפסקה
 - בניית פועל והתאמתו לגוף ולזמן
 - בניית שם הפועל ושיבוצו במשפט או בקטע
 - זמני הפועל, הגופים וצורני הנטייה
- יש ללמד את עקרון מציאת הפועל במשפט על פי מאפייניו: נטייה בזמן ובגוף.

מילות היחס

- יש לדעת את נטיית מילות היחס האלה :
על ידי, את, ב, מן, של, אצל, על יד/ליד, עם, את, בשביל, ל, אל, על, מעל, אחרי, מאחורי, לפני, בלעדי, מתחת
- שיבוץ מילות היחס **את** לפני מושא ישיר מיוחד, כגון **תן לי את הספר**.
- מילות היחס המוצרכות לפועל כגון : לעזור ל, להשתמש ב, לנסוע ל/אל (פעלי התנועה), לדון ב ודומיהם

תחביר

- הכרת עמודי המשפט : הנושא, הנשוא הפועלי והנשוא השמני
- התאמת הנשוא הפועלי לנושא בזמן ובגוף
- התאמת האוגד (מסוג כינוי הגוף) לנושא במין ובמספר
- סדר המילים במשפט : יצירת משפטים בעלי סדר מילים תקין והגיוני
- המרה בין צורות החיווי למשפט שאלה ולהפך
- קשרים לוגיים : הבנת התפקיד הרטורי והשימוש הנכון בקשרים הלוגיים במשפטים וביחידות השיח. התלמידים נדרשים להכיר את הקשרים האלה : תנאי (קיים בלבד), סיבה ותוצאה, ויתור, ניגוד, השוואה, תכלית, זמן והוספה.
- הכרת השימוש בקשרים המופיעים לפני שם העצם ולפני פסוקית, בתחילת המשפט ובאמצעו
- שימוש תקני בסימני הפיסוק האלה : נקודה, סימן שאלה וסימן קריאה

מערכת הצורות

מערכת הפועל

- גזרת השלמים (לרבות מרובעים) : שורש, צורני נטייה, זמן, גוף, הכרת שמות הבניינים וצורני הבניין, הזמן והגוף
- הכרת דרכי הנטייה (זמנים וגופים) בשבעת הבניינים
- נטייה ושיבוץ של פעלים (על פי שורש או שם פועל נתונים) במשפט וביחידת שיח
- שימוש תקין בצורות הפועל, כגון צורת העתיד בגוף ראשון
- משמעויות הבניינים : פעיל-סביל – המרה ושיבוץ

מערכת השם

- דרכי יצירת שמות בעברית : שורש ומשקל, בסיס וצורן סופי
 - הכרת משמעויות הצורנים הסופיים האלה : **סָן סִי סִית סוֹן סות סות**
- הדגש פה הוא על הכרת דרכי יצירת השמות בעברית ועל הצורנים הסופיים היוצרים משמעות לקסיקלית. אין צורך בשינון משמעות המשקלים.

4. מפרט התכנים לשאלוני הבגרות החיצוניים

4.1 שאלון 30% לנבחנים אקסטרניים, לנבחני משנה ולמשפרי ציון (סמל 11272)
התכנים בשאלון 11272 הם המפורטים בסעיף 3 שלעיל, למעט התכנים בהבעה בעל־פה.
מבנה השאלון:

הפרק	משקל	הדגשים
הבנת הנקרא	35%	הבחנה תכלול עד שלושה טקסטים בהיקף כולל של כ־500 מילים. לכל טקסט יהיו שאלות בנפרד וכן שאלות של מיזוג מידע מכל הטקסטים או מחלקם. תיתכן שאלת עמ"ר. הדגש בהערכת שאלה זאת יהיה ההיענות למטלה ואופן ההתנסחות והכתיבה.
הבעה בכתב	15%	היקף הכתיבה הנדרש הוא כ־150 מילים. בפרק זה יוכל הנבחן לבחור נושא אחד לכתיבה מבין שניים. ייתכן כי נושאי הכתיבה או אחד מהם יהיה בזיקה לטקסטים מפרק הבנת הנקרא.
מערכת הצורות: הפועל והשם	20%	בפרקים אלה לא תינתן בחירה.
מילות היחס	5%	
תחביר	25%	

משך הבחינה : שתיים

חומר עזר מותר לשימוש : מילון או מילונית אלקטרונית שפת אם-עברית, עברית-שפת אם או כל מילון בעברית. אלה מותרים לשימוש לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמות ב' ו'ג'.

יֵאסר כל שימוש במילון או מילונית אלקטרונית הדורשים חיבור לרשת האינטרנט.

נבחנים מותאמים : שאלון זה הוא שאלון בסיס והוא מותאם גם לנבחנים הזכאים להתאמה של שאלון מותאם. כלומר, לשאלון זה אין מצורפת טבלת התאמה ואין חלופה נפרדת לנבחנים מותאמים.

המרת שאלונים למשפרי ציון : נבחני משנה שנבחנו טרום הרפורמה (עולם ישן) ורוצים להשלים היבחנות בשאלון 011105 (212) או לשפר ציון בו, ייבחנו בשאלון 11272.

השאלונים שהתקיימו בשנים תשע"ו-תשפ"ב מפורסמים [בפורטל הפדגוגי](#).

4.2 שאלון 70% לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמות א-ב (סמל 11284)

בשאלון הבגרות נדרש הנבחן לענות על שאלות בתחום ההבנה וההבעה ועל שאלות מפרקי הלשון. פרקי הלשון ישולבו בהוראה ובהערכה בתוך הקשר לא כמטרה בפני עצמה, אלא כחלק מפיתוח מיומנויות לשוניות בדיבור ובכתיבה. הציפייה היא שהלומד יעסוק בכל תחומי הלשון ברזמנית³.

מבנה השאלון:

פרקים	נושאים	ממדים	דגשים	משקל
הבנת הנקרא	במרכז הפרק יעמדו טקסטים בסוגות האלה: • טקסט מידע (רציף או שאינו רציף) • טקסט טיעון	ממדי ההבנה • איתור מידע: - נגישות ואחזור מידע בתוך הטקסטים - מיון מידע • הבנה: - ייצוג של משמעות מילולית - אינטגרציה והסקת מסקנות • הערכה ושיקוף: - הבעת דעה והנמקתה - הערכת האיות והמהימנות - הערכה של תוכן וצורה - זיהוי של עימות והתמודדות עמו תיתכנה שאלות על אוצר מילים וביטויים הקשורים מן הטקסטים.	פרק הבנת הנקרא בשאלון הבגרות יכלול שניים עד שלושה טקסטים. ייתכנו טקסטים זעירים, כגון פרסומות, מודעות, פתגמים וטקסטים שאינם רציפים, בהיקף כולל של כ-900 מילים. פרק ההבנה יכלול שאלות בזיקה לכל אחד מהטקסטים וכן שאלות של מיזוג מידע. השאלות תהיינה בממדי ההבנה השונים. יש לעסוק בפיתוח אוצר מילים מתוך הקשר	30%

³ קיים הבדל רב בין הוראת הדקדוק בשפת־האם ובין הוראתו בעברית כשפה שנייה. אצל הדובר הילדי המידע קיים ומטרת הוראתו היא להעמיק את הידע על הלשון ולפתח מודעות לשונית עמוקה. לומד השפה השנייה צריך לרכוש את הידע כחלק מלימוד השפה. עליו לדעת להשתמש בענפי הלשון בכלל ובדקדוק בפרט תוך כדי העיסוק בדיבור ובכתיבה והם יסייעו לו בהבנת הנקרא והנשמע.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

פרקים	נושאים	ממדים	דגשים	משקל
הבעה בכתב	כתיבה ממוזגת של שני טקסטים מסוגים שונים בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה.	- ממדי הערכת הכתיבה - תוכן המידע: תמציתיות ודיוק - ארגון המידע: עצמאיות הטקסט, לכידות וקישוריות, שזירה בין רעיונות משותפים לצד הייחודיות שבכל טקסט - אזכור מקורות המידע בגוף הסיכום ובסופו שימוש בדרכי מסירה - לשון מבע ותקינות: תקינות תחבירית, שימוש תקין בפועל, בשם ובנטיותיהם, במילות היחס, בהצרכה וביידוע ניסוח ההולם את אופי הכתיבה.	- היקף הכתיבה הנדרש הוא כ-150 מילים. - בהערכת הכתיבה זכאי התלמיד העולה (למעט תלמידים רמה א) להתעלמות משגיאות כתיב, אך יש לתת לכך מקום בהוראה.	20%
לשון	- תחביר ומערכת הצורות - תקינות בשימוש בשם המספר ובמילות היחס	זיהוי הבנה המרה יצירה פירוק תקינות היבט פונקציונלי	התשאול בפרקי הדקדוק יתבסס בעיקרו על מטרות פונקציונליות תקשורתיות ולא רק על ההיבט המבני הפורמלי.	50%

משך הבחינה: שלוש שעות

חומר עזר מותר לשימוש: מילון או מילוני אלקטרונית שפת אם-עברית, עברית-שפת אם או כל מילון בעברית. אלה מותרים לשימוש לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמות ב רג.

ייאסר כל שימוש במילון או מילוני אלקטרונית הדורשים חיבור לרשת האינטרנט.

נבחנים מותאמים: לנבחנים הזכאים להתאמה של מבחן מותאם, תינתן בחירה של שאלות בפרקים השונים (למעט בפרק ההבעה בכתב). טבלת התאמות (טבלת בחירה) תתפרסם כחודש לפני בחינת הבגרות.

המרת שאלונים למשפרי ציון: נבחני משנה שנבחנו טרום הרפורמה (עולם ישן) ורוצים להשלים היבחנות בשאלון 011106 (213) או לשפר ציון בו, ייבחנו בשאלון 11284.

השאלונים שהתקיימו בשנים תשע"ו-תשפ"ב מפורסמים [בפורטל הפדגוגי](#).

מפרט התכנים:

הבנת הנקרא והבעה בכתב

פרק ההבנה וההבעה במבחן יתמקד בטקסט המידעי, בטקסט הטיעון לרבות טקסטים היצגיים-חזותיים. ייכללו שאלות בממדי ההבנה השונים, לרבות מטלה של כתיבה ממזגת. להלן הנושאים שיעמדו במוקד פרק זה:

- הבנת תוכן הטקסט ברמות נגישות שונות: מהרמה שבה המידע מצוי באופן מפורש בטקסט ועד לרמת פרשנות והסקת מסקנות על סמך הכתוב בטקסט.
- זיהוי הנושא המשותף וזיהוי נקודות הדמיון והשוני בין הטקסטים
- שאלות על משמעות של מילים וביטויים על סמך ההקשר הטקסטואלי
- יצירת הכללות והסקת מסקנות מתוך המידע בעזרת זיהוי הקשרים בטקסטים
- זיהוי היחסים בין פרטי מידע בטקסטים השונים, לדוגמה יחס של הכללה ופירוט, עימות, הוספה, הדגמה ועוד
- קישור בין פרט מידע לבין המקור או המקום שבו הופיע (כגון לדעת מי אמר מה)
- זיהוי והבחנה בין דעה לעובדה ועוד
- זיהוי מאפייני המקור (סוג המקור, המחבר, נקודת המבט, האמינות וכו') והשימוש בהם בצורה מושכלת בעת הכתיבה
- פענוח ייצוג גרפי והסקת מסקנות
- כתיבה של תשובה מיטבית להבעת עמדה מנומקת ומשכנעת
- כתיבה ממזגת בין כמה טקסטים **בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה**.

מטלת המיזוג בוחנת את יכולת ההבעה בכתב בד בבד עם הבנה מעמיקה של הטקסטים. אלה יתבטאו במיומנויות האלה:

- בנייה מחודשת של הטקסטים המקוריים בהתאם למטרות המיזוג;
 - ניסוח מכליל של מידע משותף מהטקסטים;
 - השמטת מידע שאינו רלוונטי.
- בתוך כך יש להקפיד על העקרונות הללו:
- נאמנות למקורות המידע,
 - העתקה מושכלת וביצוע פרפרזה והימנעות מהעתקה גורפת,
 - אזכור מקוצר של מקורות המידע בגוף הטקסט ורישום ביבליוגרפי על פי המוסכמות האקדמיות,
 - שימוש מותאם בדרכי המסירה השונות,
 - שמירה על משלב לשון הולם המתאים לשפה הכתובה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

ת ח ב י ר ⁴ בתוכנית 70%	
פירוט	נושאים
פירוק, הרכבה ויצירה של המבנים האלה : • צירופי סמיכות : השינויים החלים בנסמך, ריבוי הסמיכות, פירוק הסמיכות, יידוע הסמיכות • צירופי סמיכות ושם תואר • צירופי שם עצם ותואר : יידוע הצירוף, ריבוי הצירוף, התאמת שם התואר לשם העצם במין ובמספר • התאמת הפועל לצירוף הסמיכות	צירופים
• הכרת עיקרי המשפט : הנושא, הנשוא (הפועל והשמו), משלימי השם ומשלימי הפועל, לרבות חלקים כוללים בקשרים של ריבוי, ניגוד, ברירה	עמודי המשפט
האוגד : • הפועל 'להיות' ונטיותיו בעבר ובעתיד • כינויי הגוף הוא, היא, הם, הן	המשפט השמני
זיהוי, המרה והשלמה של משפטי קיום ומשפטי שייכות : משפטי קיום (יש/אין) בהווה, בעבר ובעתיד, משפטי שייכות יש/אין בהווה, בעבר ובעתיד, צורות השלילה 'אין' בנטיות הגוף השונות	משפטי קיום ומשפטי שייכות
• המרה בין סוגי המשפטים : פשוט, מחובר ומורכב תוך שמירה על המשמעות הלוגית של המשפט⁵ ושימוש תקין במילות הקישור • פירוק משפטים למשפטים עצמאיים והרכבת משפטים ליחידות שיח הדגשים: • ההתמקדות היא בשימוש התקין ובמשמעות הסמנטית של הקשרים בתוך הקשר במשפט או ביחידת השיח - שיבוץ והמרות. • תיכונות תקינות תחבירית הנדרשת בדיבור יום יומי, בתקשורת בין אישית, בדיבור בציבור ובכתיבה. • יידרש זיהוי שיבושים תחביריים ותיקונם	מבנים תחביריים במשפט וביחידות השיח

⁴ הוראת התחביר היא מנקודת מבט פונקציונלית, קרי לצורך זיהוי הרצף הלוגי במשפט ובטקסט וכן לצורך כתיבה במשלבי לשון שונים (המרות).
רציונל להוראה ודוגמאות מתוך : בליבוים, ר' (תשנ"ה). תחביר + , אקדמון, ירושלים : האוניברסיטה העברית.
הדגש בהוראת התחביר יהיה על ההיבט הפונקציונלי. הדגשת הקשר בין המבנה התחבירי ובין הסיטואציה התקשורתית (ברוח תכנית הלימודים **עברית כשפה שנייה**, תשס"ט: 72).

⁵ התלמיד יכיר משפטים מכל הסוגים : פשוט, איחוי, מורכב, לרבות משפטים בעלי חלקים כוללים, משפט בעל נושא סתמי. **התלמיד לא יידרש לסיווג תחבירי פורמלי של סוגי המשפטים.**

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

הקשרים: ש, אשר, ה"א הזיקה, היוצרים פסוקיות לוואי להרחבת שם העצם	משפטי לוואי
- תנאי קיים: בלי, ללא, אם - תנאי בטל: לו, אילו לימוד התנאי הבטל מזמן עיסוק בסיטואציות תקשורתיות של התנצלות וחרטה וכן עמידה על ההבחנה שבין לו הפותחת משפט תנאי לבין לו הפותחת משפט משאלה.	משפטי תנאי
- לפני שם העצם: בגלל ה - פסוקית סיבה הבאה בתחילת המשפט או באמצעו. הקשרים: משום ש, מכיוון ש, מאחר ש, כי, לכן, לפיכך, על כן, בעקבות זאת	משפטי סיבה ותוצאה
פסוקית ויתור⁶ הבאה בתחילת המשפט או באמצעו. הקשרים: אבל, אך, בכל זאת, למרות, על אף, אף על פי ש, על אף ש, גם אם, אף על פי כן, עם זאת	משפטי ויתור
משפטי אומנם... אבל...	משפטי הסתייגות
- לפני שם העצם: בניגוד ל, בהשוואה ל, לעומת ה - בין משפטים (במורכב, מחובר) או בראש המשפט (במורכב). הקשרים: כמו, כמו ש... כש... כך, משפטי לא... אלא... (במשפט בעל חלקים כוללים)	משפטי השוואה
לפני שם עצם. הקשרים: למען, לשם, כדי/בשביל + שם פועל, כדי ש – לפני פועל בעתיד	משפטי תכלית
שימוש תקין בקשרים: ו, גם, בנוסף על כך, זאת ועוד, יתר על כן, יתרה מזו, לא רק... אלא גם...	משפטי הוספה והדגשה
מילות הזמן המתייחסות לנקודת זמן ממוקדת הנלמדות כפריטים לקסיקליים: היום, מחר, לעתים, עתה, אשתקד, מעולם, לעולם, קודם לכן וכדומה. קשרי זמן: כש, כאשר	משפטי זמן
- פסוקית מושא הפותחת ב ש, כי, מילת שאלה - פסוקית נושא המתייחסת לפועל סביל - פסוקית נושא שבראשה מילות השעבוד מה ש, מי ש יש לעמוד על ההבחנה בין מילת השעבוד "כ"י המציינת סיבה לבין מילת שעבוד הפותחת פסוקית תוכן.	משפטי תוכן
- שימוש (שיבוץ והמרות) בצורת שם הפועל במבנים מודליים המביעים עמדה, הזהרה, המלצה או הוראה: צריך, אפשר, אסור, מותר, כדאי, חשוב, רצוי, מקובל + שם פועל ודומיהם - העיסוק במבנים אלה מזמן עיסוק בסוגת הטקסט השימושי של לשון ההנחיות וההוראות.	מבנים תחביריים מודליים

⁶ השימוש במונח הלשוני "פסוקית" מיועד למורה

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

• זיהוי ופיסוק משפטים בדיבור ישיר ובדיבור עקיף • המרה מדיבור ישיר לעקיף ולהפך יש לתת את הדעת על תפקידים הפונקציונלי כחלק מדרכי מסירת הדיבור.	דיבור ישיר ודיבור עקיף
• זיהוי מבנים תחביריים (ברמת הצירוף או המשפט) משובשים ותיקונים, לרבות הסבר השיבוש או הבחירה במבנה התקין	תקינות תחבירית

מערכת הצורות: הפועל והשם בתוכנית 70%	
• זיהוי שורשים, הטיה ושיבוץ בהקשר פעלים, שמות פועל ושמות פעולה בבניינים השונים (לתלמיד יינתן השורש או שם הפועל). השורשים יהיו בגזרות האלה: - שלמים (לרבות מרובעים), פ"נ, פ"צ, פ"א, פ"י, ל"ו, ל"ה, ל"א, ע"ו. - יינתנו שורשים מגזרת הכפולים הנוטים על דרך השלמים - זיהוי, שיבוץ והמרה של צורות הפועל מפעיל לסביל ולהפך	הפועל
• ניתוח, מיון ויצירה של שמות לפי דרכי התצורה: שורש ומשקל, בסיס וצורן (תחילי וסופי). השורשים יהיו בגזרות האלה: - שלמים (לרבות מרובעים), פ"נ, פ"צ, פ"א, פ"י, ל"ו, ל"ה, ל"א, ע"ו. - ייתכנו שורשים מגזרת הכפולים הנוטים על דרך השלמים - עמידה על משמעויות המשקלים: מְקַטֵּל, מְקַטֵּלָה, מְקַטֵּלָה, קְטָל, קְטָלָה, קְטָלון - זיהוי משמעויות הצורנים הסופיים האלה: סָן, סִי, סִית, סוֹן, סָאי	השם
הידע של הצורות התקינות עשוי להידרש בכמה מישורים: בחירה בצורה התקנית או תיקון צורה שגויה.	תקינות בפועל ובשם⁸
שימוש תקין בשם המספר: הנטייה וההתאם. הסוג: מספר יסודי (מונה), סידורי, סתמי, תאריכים התלמידים לא יידרשו להקפיד על תקינות באותיות השימוש בשם המספר. יש להקפיד על כתיב תקין בשם המספר.	שם המספר
• שימוש במילות היחס המתאימות בהצטרפותן לפועל ולשם (קינא בל, אחראי לעל וכדומה) • מילות היחס בשאלה, כגון ממה, ממי, על מה, על מי ועוד	מילות היחס

⁷ **הבהרה:** השאלות על הנושאים הלשוניים יסתמכו על הידע הלשוני שנלמד בתוכנית 30% הכולל בין היתר יסודות בדיעת הלשון, כגון שורש, בניין, משקל, מוספיות וכדומה.

⁸ התקינות במערכת הצורות היא חלק מהלמידה הנדרשת בשפה שנייה וחוליה חשובה בזיקה שבין הידע הלשוני ובין מימוש בדיבור היום-יומי, בתקשורת הבין-אישית ובדיבור מול קהל. אי לכך בהוראה ובהיבחנות יושם דגש על טעויות שכיחות בשפה העברית כשפה שנייה, כגון טעויות בהתאם, בהצטרפויות הפועל והשם, בהשמטת מילת היחס 'את' וכדומה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

• שימוש תקין ונטייה תקנית של אותיות היחס ומילות היחס (כגון: אצלם, אלייך, אתכם, בשבילם, בלעדיהם וכדומה • נטייה ושיבוץ של מילות היחס בהקשר (בהינתן מחסן מילות יחס <u>או</u> בלעדיו)	
---	--

4.3 שאלון 70% לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמה ג (סמל 11274)

שאלון זה מיועד לעולים חדשים רמה ג, כלומר תלמידים שהגיעו לישראל והחלו ללמוד באחת מהכיתות ט-י"ב. כמו כן, הוא מיועד לתלמידים יוצאי אתיופיה המוגדרים עולים רמה ב, קרי תלמידים שהגיעו לישראל והחלו ללמוד באחת מהכיתות ד-ח.

מבנה השאלון 11274:

פרקים	נושאים	ממדים	דגשים	משקל
הבנת הנקרא	במרכז הפרק יעמדו טקסטים בסוגות אלה:	ממדי ההבנה איתור מידע: - נגישות ואחזור מידע בתוך הטקסטים - מיון מידע הבנה: - ייצוג של משמעות מילולית - אינטגרציה והסקת מסקנות הערכה ושיקוף: - הבעת דעה והנמקתה - הערכת האיכות והמהימנות - הערכה של תוכן וצורה - זיהוי של עימות והתמודדות עימו - תיתכנה שאלות על אוצר מילים וביטויים הקשורים מן הטקסטים.	הבחינה תכלול שניים-שלושה מאמרים מקוריים או מעובדים בהיקף כולל של כ-750 מילים. ייתכנו קטעים קצרים, טקסטים זעירים, כגון כותרות, פרסומות ופתגמים וקטעי דיאלוג או שיחה. ייתכנו טקסטים בלתי רציפים וחזותיים.	55%
	סוגי הכתיבה: - מאמר או כתבה קצרים - מכתב / דואר אלקטרוני - דף הדרכה או עלון מטרות הכתיבה: - טיעון ושכנוע - הבעת דעה - קריאה לפעולה		בפרק זה תיתכנה מטלות כתיבה שונות בהיקפים שונים. היקף הכתיבה המרבי למטלת כתיבה הוא כ-150 מילים.	
הבעה בכתב				25%

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

20%	לא תינתן בחירה בין שאלות בפרק הלשון	שם העצם ושם התואר - מינו של שם העצם לרבות מילים שכיחות בלא סממן חיצוני של המין, כגון אבן, עיר, יום - ריבוי שמות העצם, לרבות צורות ריבוי החורגות מהמערכת - צירופי שם עצם ותואר: יידוע הצירוף, ריבוי הצירוף, התאם במין ובמספר - המרת הכינוי החבור בכינוי פרוד ולהפך - יידוע השם, ה"א היידוע, - מילות היחס+תווית היידוע (בִּבִּית, בְּבִית, מֵהִבִּית)	לשון
		הפועל - הפיכת שם פועל לפועל נטוי בתוך משפט - התאם במין ובמספר בין הפועל לשם במשפט	
		מילות היחס - נטיית מילות היחס השונות (ב, ל, מן, אצל, על יד, בשביל, בין, אל, על, מעל, אחרי, מאחורי, לפני, בלעדי, על ידי) - התאמת מילות היחס ואותיות היחס המוצרכות לפועל - מילת היחס את לפני מושא ישיר מיודע	
		תחביר שימוש במילות קישור מתאימות לבניית משפטים בקשרים לוגיים שונים: - משפטי סיבה ותוצאה - משפטי ניגוד והשוואה - משפטי תכלית - משפטי זמן יש להתמקד בשימוש התקין ובמשמעות הסמנטית של הקשרים בתוך הקשר המשפט או יחידת השיח וביצירת משפטים בעלי סדר תקין והגייוני	
		שם המספר הבחנה בין זכר לנקבה במספר המונה ובמספר הסודר במספרים 1-100 בלבד. (כולל צורות סמיכות, כגון שלושת הנערים)	

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

משך הבחינה : שלוש שעות

חומר עזר מותר לשימוש : מילון או מילונית אלקטרונית שפת אם-עברית, עברית-שפת אם או כל מילון בעברית. ייאסר כל שימוש במילון או מילונית אלקטרונית הדורשים חיבור לרשת.

נבחנים מותאמים : שאלון זה הוא שאלון בסיס והוא מותאם גם לנבחנים הזכאים להתאמה של שאלון מותאם. כלומר, לשאלון זה אין מצורפת טבלת התאמה ואין חלופה נפרדת לנבחנים מותאמים.

השאלונים שהתקיימו בשנים תשע"ח-תשפ"ב מפורסמים [בפורטל הפדגוגי](#).

5. המרת שאלונים מ"העולם הישן" (טרום רפורמה)

הן בעולם הישן הן בעולם החדש ציון הבגרות בעברית הוא שקלול של שני סמלי שאלונים. נבחנו משנה המבקשים לשפר ציון המשוקלל משאלון "העולם הישן" ייבחנו בשאלון המקביל לשאלון שאותו ירצו לשפר, על-פי הטבלה.

נבחנו המשנה רשאים לגשת לשני השאלונים או רק לשאלון אחד שאת ציונו ירצו לשפר. הציון בשאלון הרפורמה ישתקלל עם ציון השאלון המשלים ב"עולם הישן", לדוגמה: נבחן שייבחן בשאלון 11281 (לשיפור ציון משאלון 011108), ציונו ישוקלל עם הציון של שאלון 011107 הקיים במערכת.

נבחנו משנה ניגשים ללא ציון שנתי בית-ספרי ("מגן").

אחוז ציון השאלון בציון הבגרות הסופי*	עולם חדש שאלוני רפורמה	עולם ישן טרום רפורמה	
40%	11282	210,011107	שאלונים כלליים
60%	11281	211,011108	
50%	11271	011115	
40%	11272	212,011105	שאלונים לעולים חדשים
60%	11284	213,011106	

* לבוגרי העולם הישן ישוקללו הציונים בשאלוני הרפורמה לציון הסופי במקצוע כמצוין בטבלה, בהתאם לשקלול שהיה נהוג בתעודת הבגרות על פי חובת הזכאות בעולם הישן.

6. מועדי ההיבחנות והדיווח על-פי השאלונים לעולים חדשים וסמלי הדיווח

סמל	שם השאלון	אוכלוסייה	מועדי היבחנות ודיווח		
			חורף	קיץ	מועד ב
11284	הבנה, הבעה ולשון, שאלון 70% לעולים חדשים (+מותאם)	עולים חדשים רמות א-ב	✓	✓	✓
11274	הבנה, הבעה ולשון, שאלון 70% לעולים חדשים	עולים חדשים רמה ג		✓	✓
11272	הבנה, הבעה ולשון, שאלון 30% לעולים חדשים	עולים חדשים משנה ואקסטי		✓	✓
11273	סמל דיווח על הציון הבית- ספרי 30% לעולים חדשים	עולים חדשים	✓	✓	✓

ביבליוגרפיה מומלצת למורים

ספרי עזר למורה - להוראה ולתרגול

- בליבוים, ר' (תש"ע). *עברית בה"א הידיעה*, אקדמון, ירושלים: האוניברסיטה העברית.
- בליבוים, ר' (תש"ע). *חוברת קלוזים*, אקדמון, ירושלים: האוניברסיטה העברית.
- בליבוים, ר' (2011). *הקלוז – הגדרתו ויתרונותיו, הד האולפן*, 98, 105–101.
- בליבוים, ר' (תשע"ג). *פועל+*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, מאגנס.
- בליבוים, ר' (תשנ"ה). *תחביר+*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- בליבוים, ר' (תשנ"ז). *תחביר לרמה ו'*, תרגול לספר תחביר+. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- הומינר, ג' וצוקי שי' (תשע"א), *בין השורות – עברית לרמת המתקדמים*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- הומינר, ג' וצוקי שי' (תשע"ה), *הפועל בפעולה – עברית לרמת המתקדמים*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- לנצברג, ג' (תשע"ו). *תחביר משולב*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- Ur, P. (1996). *A course in language teaching: practice and theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ur, P (2011). *Vocabulary activities*. Cambridge: Cambridge University Press.

ספרים ומאמרים מומלצים בנושא רכישת שפה והוראתה

- אולשטיין, ע' (1997). "חקר הרכישה של לשון שנייה ושל הוראת לשון – מה למדנו עד עתה"? *הד האולפן החדש*, 73, עמ' 53-58.
- אולשטיין, ע' ו-ע' השכל-שחם (תשע"ב). *הוראת שפה המבוססת על חקר השיח, בתוך: השכל-שחם ע', ר' בורשטיין, ע' עמיר וה' אתקין (עורכות) מזמרת הלשון: עיון ומחקר בחינוך הלשוני* (עמ' 366–387). ירושלים: משרד החינוך.

- [אלפי-שבתאי, א' ורביד, ד' \(2001\). ידע לא ילידי בלשון שנייה: המקרה של הסביל. סקריפט - אוריינות: חקר, עיון ומעש, 2, 101-77.](#)
 - גונן, ע' (תש"ע): "מחקר הדקדוק והוראת העברית כשפה זרה – תקן ומציאות בלימוד חוק דקדוקי", **חלקת לשון 41**, עמ' 139 – 154.
 - לידובסקי-כהן, צ' (2010): מיקרו דקדוק לעומת מקרו דקדוק – במה אנו עוסקים ובמה מן הראוי שנעסוק, **הד האולפן החדש**, 97.
 - עמיר ע' וה' אתקין (תשע"א). מה בין דיון לוויכוח? **חלקת לשון**, 42, 136-119.
 - רביד, ד' (תשס"ב). ניצני השיח הדבור והתפתחותם ברכישת השיח העיוני. **בלשנות עברית**, 50-51, 95-121.
 - רוזנר, ר' (2014). ["דיבור מתוכנן" בתכניות הלימודים בעברית \(כשפת אם\) בבית הספר העל-יסודי בישראל: סקירת התכניות משנות החמישים של המאה העשרים ועד ימינו. דפים](#), 57, 95-121.
 - שורצולד (רודריג), א' (תשע"ב). מלשון הלימודים ללימוד הלשון, בתוך: השכל-שחם ע', ר' בורשטיין, ע' עמיר וה' אתקין (עורכות) **מזמרת הלשון: עיון ומחקר בחינוך הלשוני** (עמ' 139 – 146). ירושלים.
- חומרים מקוונים**
- [הד האולפן החדש](#) – להנחלת העברית ותרבותה
- [הוראה המעודדת תפקודי שפה](#), מחקר ומעשה בהוראת העברית, קיץ 2017
- [הפורטל הפדגוגי](#)